

Odenses skolars tilstand

Skolebestyrelsernes kvalitetsrapport

2015

Forord

Hvert år udgiver Odense Kommunes Børn og Ungeforvaltning en kvalitetsrapport. Denne rapport beskriver, hvordan det går på skolerne på en række områder. Rapporten fremhæver typisk de gode historier og viser, hvor godt skolerne fungerer.

Kommunens kvalitetsrapport er ikke forkert, men den viser ikke det fulde billede. Det er målet med denne rapport at vise, hvilke udfordringer Odenses skoler står i i dag.

Målet med rapporten er at give Odenses politikere en grund til og et grundlag for igen at prioritere skolerne. Vi håber også at forældre, bedsteforældre og andre der kærer sig om Odenses børn og unge, vil læse rapporten og bruge den som udgangspunkt for at diskutere skolernes tilstand og bidrage til, at vi får Odenses skoler tilbage på sporet.

Vi håber på, at rapporten bidrager til forøget forståelse for Odenses skolers udfordringer og medvirker til en informeret og saglig debat.

Skolebestyrelserne i Odense

Indholdsfortegnelse

Kort opsummering.....	6
Undervisningsmateriale.....	8
Computere og digital infrastruktur.....	10
Inklusion.....	12
Undervisningsdifferentiering.....	15
Integration.....	16
Elever med indlæringsproblemer.....	18
Tilrettelæggelsesudfordringer.....	20
Undervisningsmiljø.....	23
Vikarudfordringer.....	24
Entreprenørskab.....	26
Læringscenterets nye rolle.....	28

Kort opsummering

I denne rapport gennemgår vi kvaliteten af Odenses skoler på en række centrale områder.

Vi kommer ind på status for undervisningsmateriale, og viser hvordan der i vid udstrækning er tale om at eleverne sidder med fagligt forældet materiale.

Vi præsenterer status for brugen af computere i undervisningen og viser at der er behov for en løbende investering i materiel og infrastruktur for at skolerne kan leve op til de Forenklede Fælles mål.

Vi behandler udviklingen på inklusionsområdet og giver indblik i hvor alvorligt det er, når der ikke er tid og midler til at støtte elever med mentale, sociale og fysiske udfordringer.

I kapitlet om integration argumenterer vi for skolens helt centrale rolle i at skabe grundlaget for at vores fælles samfund forbliver fælles, for hvordan skolerne kan fungere som det sted hvor tilflyttere lærer at forstå og værdsætte det danske samfund, og hvor danske børn får indsigt i livet som tilflytter.

I dagens samfund er det meget svært at klare sig uden at kunne læse, regne og tale flydende dansk. Nogle elever har specifikke problemer med netop disse ting, og de har derfor behov for støtte til at tilegne sig disse færdigheder – eller anvende teknologi og strategier til at håndtere at de ikke har dem. Desværre kan vi i afsnittet om elever med indlæringsproblemer vise at skolerne kun i meget lille omfang kan bistå disse elever.

Elever er forskellige og har brug for forskellige udfordringer. Og det gælder både de meget dygtige og de mindre dygtige. Det er en kæmpe udfordring for lærerne, og den bliver ikke mindre. Men vi viser i afsnittet om undervisningsdifferentiering, at det gør mulighederne.

Med skolereformens nye krav til den åbne skole, til understøttende undervisning, bevægelse og samarbejde mellem både lærere og elever, så er der brug for meget fleksible rammer. Men det er meget svært at etablere disse inden for dagens resurseniveau.

En måde at løse tilrettelæggelsesudfordringer på er ved at have nogle frie personer som kan tage de opgaver der pludselig står ledige. Fx på grund af læreres sygdom, møder osv. Men vikarkontoen er skåret helt ind til benet i de senere år.

Skolereformen indfører et nyt spændende tværgående perspektiv i form af innovation og entreprenørskab. Nogle af Odenses skoler har gennem de senere år vist vejen i forhold til hvordan eleverne kan udvikle innovations- og entreprenørskabskompetencer. Men de fleste skoler har ikke mulighed for at følge de gode eksempler.

En anden spændende og afgørende udvikling i skolerne er den nye rolle det såkaldte pædagogiske læringscenter skal spille som skolens kraftcenter for elever og læreres videnstilegnelse og kompetenceudvikling. Ideen er god, men som vi viser i afsnittet om læringscentret, så er der ikke midler til at realisere den i noget videre omfang.

Det sidste emne vi kommer ind på, handler om undervisningsmiljø. Hvis de mange spændende nye opgaver for skolerne skal løses, så skal de ikke blot stille lokaler med lange bordrækker til rådighed for lærere og elever. Der skal være fleksible rum, rum til gruppearbejde, studiearbejde og præsentation for større grupper. Og der skal være plads til at lærerne kan forberede sig. Men der er ikke råd til at udvikle disse spændende nye rum.

Denne rapport omhandler det der kaldes "normalskoleområdet" og går ikke ind på de spørgsmål som vedrører specialskoleområdet. Også her er der store udfordringer, men vi har valgt ikke at medtage dem i denne rapport. Vi opfordrer kommunens beslutningstagere til at foretage en grundig afdækning af dette område også.

Undervisningsmateriale

Der er som led i skolereformen kommet nye Forenklede Fælles Mål der beskriver hvad eleverne skal lære i de forskellige fag og klassetrin. Disse mål er meget anderledes end dem der tidligere fandtes, og det er en central indsats at lærerne skal undervise mere målstyret.

Budgettet til undervisningsmaterialer har igennem mange år været for lavt, og derfor er det slet ikke uvant at eleverne sidder med bøger fra sidste årtusind, at de må bruge kopier eller vente på at parallelklassen er færdig med at bruge bogen.

I de senere år er budgettet til undervisningsmateriale faldet yderligere, og der er derfor nu meget små midler til at opdatere undervisningsmaterialet. Typisk vil der være råd til en ny bog i et af de store fag hvert tiende år per elev. Vi står således i en situation hvor der er helt nye faglige mål og krav om langt mere fokus på målstyret undervisning. Men skolerne har ikke råd til at anskaffe opdaterede lærebøger.

I dag er undervisningsmateriale ikke kun bøger. Der findes efterhånden et ganske bredt udvalg af digitale læremidler til mange fag. Disse læremidler har flere fordele som lærerne ville kunne have glæde af (men også ulemper). På

den optimale skole vil der være et varieret udvalg af både bøger, digitale fagportaler og en række mindre digitale læremidler og redskaber. Som det er nu, er der tale om gamle bøger, adgang til få fagportaler og ikke ret meget andet.

Eksempler

Ubberud Skole har i det kommende budgetår 1000 kr. til dansk-materialer for alle skolens 400 elever, dvs. 2,50 kr. pr. elev.

På **Søhusskolen** er brug af fotokopier steget markant som følge af manglende muligheder for at indkøbe undervisningsmaterialer og som 'nødløsning' for lærernes manglende tid til planlægning af undervisningsforløb. Aktuelt stilles der fra forvaltningen krav om at nedbringe et underskud, skolen har haft gennem 4 år, så alt indkøb af undervisningsmaterialer og fotokopiering er stoppet.

På **Rosengaardskolen** er undervisningsmateriale-situationen alvorlig inden for mange fag på mange trin. Fx anvendes matematiksystemet *Matematik-tak*. Det er udviklet i 1995. I dansk anvendes *Dansk i...* Det er udviklet i 1989. I natur-teknologi anvendes systemet *Natek*. Det er udviklet i 1997, hvor faget hed noget andet. *I alle disse fag er der kommet nye mål for undervisningen mindst fire gange siden de anvendte systemer blev udviklet.*

Bøger 'går på omgang' mellem klasserne fordi der ikke er systemer til alle klasser på årgangene. Det kræver koordination – og gør at lærerne ikke kan samarbejde om gennemførelsen af undervisningen.

Skolen har haft en digital strategi og lærerne har i en spørgeskemaundersøgelse givet udtryk for at de meget gerne vil anvende digitale materialer. Skolen har derfor abonnement på en række digitale fagportaler, men slet ikke til at dække alle fag og trin.

På grund af manglen på opdaterede bøger er der et stort forbrug af kopier. Men ofte tages af sparehensyn kun kopier til halvdelen af klassen, så eleverne må kigge sammen.

Med det nuværende undervisningsmateriale er det slet ikke muligt at differentiere/målrette undervisningen så den enkelte elev når dertil hvor potentialet rækker, sådan som det er beskrevet i skolereformen.

Computere og digital infrastruktur

It spiller en afgørende rolle i dagens samfund. Og i de nye Forenklede Fælles Mål spiller it en endnu mere central rolle end tidligere. Det fremgår af alle fagbeskrivelser at anvendelsen af it er en del af fagene, og der er formuleret et særligt tværgående emne om medier og it, som lægger op til at eleverne skal udvikle en række nye og tværgående kompetencer. Inden for de senere år er der desuden kommet en række digitale læremidler på markedet som gør det muligt at inddrage it i meget store dele af fagene.

Men it er ikke bare faglige mål, det er også et redskab som lærerne kan bruge til at understøtte mere elevaktive og virkelighedsnære arbejdsprocesser.

Hvis skolerne skal leve op til disse dele af de Forenklede Fælles Mål og gøre brug af it til at skabe en bedre undervisning, så skal der være teknologi og infrastruktur til rådighed. Der er sket meget med det trådløse netværk over de senere år, og på en del skoler er der nu igangsat såkaldte bring-your-own-device for grupper af elever. Men det er en proces som langt fra er i mål. Selvom mange elever medbringer deres egne computere og telefoner, så er det ikke alle der har udstyr til rådighed, og skolerne skal derfor have en forholdsvis stor bestand af nyere materiel som disse elever kan bruge. Der er ikke tale om engangsinvesteringer, men om en løbende driftsudgift.

Udstyr bliver hurtigt forældet, og som økonomien er nu, har skolerne ikke råd til at vedligeholde bestanden.

Når dette ikke er på plads, kan skolerne ikke leve op til de nye Fælles Mål, som siger at it skal integreres i alle fag.

Eksempler

På **Agedrup Skole** er der i alt 2 klassesæt bedagede Chromebooks (billige internetcomputere) og et lokale med 25 meget gamle stationære computere til hele skolen, som er to-sporet. Det betyder at klasserne i gennemsnit har mulighed for at anvende it i undervisningen maksimalt 3 uger om året.

Rosengårdskolens computere er meget gamle. Skolen har indført Bring-Your-Own-Device i 7.-9. klasse. Det vil sige at eleverne medbringer deres egne computere. Skolen stiller Chromebooks til rådighed for elever hvis forældre ikke har råd eller ikke vil give deres børn computer med i skolen. Men der er ikke ret mange digitale læremidler til at bruge med computerne.

På de øvrige trin er der meget få muligheder for at bruge computer. Skolen ville gerne indføre Bring-Your-Own-Device på de øvrige trin. Men det koster penge at indkøbe de ekstra Chromebooks.

Der er interaktive tavler i alle klasser, men med de få digitale materialer bliver de ikke udnyttet efter hensigten, da der ikke har været økonomi til at investere i it og digitale materialer/portaler. Rosengårdskolen var endvidere en af de første til at opsætte projektorer, som nu har nået den alder at de løbende kræver udskiftning. Dette koster ca. 10.000 kr. pr. projektor.

På **Skt. Klemensskolen** har man også indført Bring Your Own Device i udskoling og ville gerne gøre det på mellemtrinnet også. Men de computere der er til rådighed til elever uden egen computer, er meget langsomme og gamle.

På **Søhuskolen** vil indførelse af "Bring Your Own Device" koste 500.000 kr., som skolen ikke har.

Inklusion

Bag dette meget brugte ord gemmer sig en række af skolernes største udfordringer. I en årrække var bevægelsen at stadig flere børn blev ekskluderet fra den fælles undervisning og fik undervisning uden for klassen i nogle timer eller helt blev flyttet til specialklasser eller specialskoler. Denne bevægelse var både dyr og uhensigtsmæssig for de fleste børn, og derfor besluttede Folketinget i et bredt forlig i 2012 at flere børn igen skulle inkluderes. De satte et mål om at 96 procent af alle skolebørn i 2015 skal modtage almindelig undervisning. Det svarer (ifølge DR) til at 10.000 børn på landsplan (ca. 300 børn i Odense) er blevet flyttet fra specialklasser til almindelige klasser eller er begyndt i en almindelig klasse frem for en specialklasse.

Denne opgave er skolerne og lærerne enige i skal løses, og de tager den på sig. Men den fører naturligvis til større udfordringer for såvel lærere som elever. I den enkelte undervisningstime, men også uden for timerne, i frikvarteret og i forhold til organisering af de voksnes tid og arbejdsopgaver.

Inklusion handler om børn. Børn, der for en stor dels vedkommende er udfordret i deres sociale kompetencer. De kan være udadreagerende, indelukkede, have svært ved at opfatte og respektere andre menneskers

grænser osv. Sådanne børn skal have hjælp til at håndtere de situationer, hvor de er udfordrede af den ene eller anden årsag. Det er bl.a. derfor skolerne har såkaldte Adfærd, Kontakt og Trivselsvejledere (AKT-vejledere), som kan gå ind når der opstår 'almindelige' konflikter i børnegrupperne, men som også har en særlig opgave i forhold til de elever der har mere dybereliggende sociale udfordringer.

Som led i inklusionsindsatsen har man også inkluderet elever med diagnoser som ADHD, OCD og milde former for autisme i undervisningen. Det kræver naturligvis at de lærere der får disse børn i deres varetægt, skal have en vis grad af viden om børnenes forudsætninger og særlige måder at reagere på. Noget der ofte bedst opnås ved at specialister (fx AKT-vejledere eller skolepsykologer) bistår dem i en indkøringsperiode.

Endelig er folkeskolen jo stedet hvor elever fra alle tænkelige hjemmesituationer mødes. Der er derfor i langt de fleste klasser indtil flere elever med svære hjemmesituationer. Elever der oplever skilsmisse, har forældre der er alkoholikere, eller blot indimellem går på druk, elever der oplever vold i hjemmet mellem deres forældre eller selv udsættes for det, elever der udsættes for overgreb, og elever der oplever død i deres nærmeste familie. Sådanne elever har brug for varme og omsorg fra voksne, og de har brug for at kompetente voksne hjælper dem med at overkomme de svære omstændigheder derhjemme – eller som gør det arbejde der skal til, for at børnene kan blive fjernet fra hjemmet.

Når ikke der er midler til at tage sig af de særlige forhold som disse forskellige grupper af børn står i, så eskalerer de og giver sig udtryk i allehånde konflikter, psykiske sammenbrud og vold.

Børn bliver udadreagerende, angste, ensomme. Børn oplever eksklusion fra fællesskabet, mobning, chikane – også fra frustrerede forældre. Og elever fra stærke familier flyttes fra skolen. En ond spiral er startet. Det kan betale sig både menneskeligt og økonomisk at afhjælpe problemer tidligt. På de fleste af Odense-skolerne er der mindre end en kvart stilling til alle disse opgaver.

På **Søhuskolen** er de 12 timer der var afsat til særlig støtte, i stedet anvendt på biblioteket, så der i praksis ikke er støttetimer til inklusionsopgaven.

Eksempler

I det følgende gives to eksempler som er anonymiserede og omskrevne, så de involverede på ingen måde kan genkendes. Men fortællingerne bundes i sande historier, sådan som de udspiller sig alt for ofte på Odenses skoler.

En elev, Niels, mister sin far til kræft. Moren forsøger at holde sammen på sig selv og sine børn. Hun reagerer ved at møde op til sine opgaver som frivillig i en idrætsforening, hun sender børnene i skole og børnehave, og hun går selv på arbejde. Niels har et ganske voldsomt temperament, og han går i en klasse med en del andre børn som også har deres at kæmpe med. Meget tidligt bliver det klart at der er behov for en indsats over for denne klasse og disse børn. Men der er ikke frie kræfter på skolen til at tage sig af det. Skolens ledelse forsøger at prioritere at være til stede i undervisningen for at identificere problemerne og i samarbejde med læreren finde måder at håndtere dem på. Der kan ikke peges på et enkelt barn eller enkelte årsager til de indimellem voldsomme konflikter børnene ender i. Forældrene til de andre børn begynder at høre historier om Niels, og de bringer disse historier videre til læreren og ledelsen, som på sin side forsøger at nuancere begivenhederne og deres årsager. Ledelsen sætter en AKT-lærer ind, men kun i en kort periode, fordi der også er andre alvorlige udfordringer på skolen og andre opgaver for AKT-læreren. Langsomt samler stadig flere forældre sig bag den tolkning at det er Niels der er årsag til problemerne, og de andre børn begynder at tale om Niels som problemet i klassen. Situationen forværres til det kommer til åbne konflikter mellem børn, voksne og skolens ledelse. Skal Niels flyttes til en anden skole? Eller skulle skolen have prioriteret sagen højere tidligere? Måske endda have prioriteret en ekstra voksen til at tale om tabet af far og til at bearbejde de smertefulde følelser? Ja, men det var der ikke tid til.

Mange skoler oplever, at der opstår ledige pladser i klasserne når elever udmeldes (hvilket sker af mange forskellige årsager), og at disse pladser besætte af elever, der har det svært eller ikke kan rummes på andre skoler. Det er i udgangspunktet godt. Dog giver det i nogle tilfælde voldsomme udfordringer, især når der er tale om mange af den slags udskiftninger i samme klasse, da inklusionsopgaven bliver enorm. Der er eksempler på, at klasser splittes til atomer, og at de børn, der i virkeligheden fortjener særlig støtte tabes på gulvet. Alene fordi midlerne til inklusionsopgaverne ikke er der på skolerne.

Undervisningsdifferentiering

Et centralt punkt i folkeskoleloven har siden 1993 været at undervisningen skal differentieres, således at alle elever udfordres på et niveau der er passende for dem. Det gælder både for elever der har svært ved det pågældende fag, og for elever der har let ved det.

Med skolereformen er der lagt ekstra vægt på undervisningsdifferentiering, idet det sættes som mål at "Alle elever skal blive så dygtige de kan".

Undervisningsdifferentiering er ganske svær at gennemføre, fordi det kræver at læreren har blik for hvordan forskellige (grupper af) elever klarer sig i den givne sammenhæng, og fordi læreren får behov for at tilrettelægge en undervisning der udfordrer eleverne på forskellige niveauer. Det kræver at lærerne både er helt ovenpå i forhold til deres fag, at de har kendskab til de bedste måder at tilrettelægge undervisning i forhold til netop det indhold de arbejder med, og at de kan lede klassen, mens den arbejder med forskelligt stof eller på forskellige måder.

Det kræver ordentlig tid og rum til forberedelse, det kræver godt og opdateret undervisningsmateriale, og det kræver at lærerne har tid til at finde inspiration hos hinanden. I Odense er ingen af de tre forudsætninger opfyldt.

Eksempler

En elev på Søhussskolen går nu i 8. klasse og har meget let ved at lære det, de skal i klassen. Ofte deltager han konstruktivt i gruppearbejder, hvor han trives og lærer, når gruppen fungerer. Desværre sker det meget ofte, at gruppen begynder at pjatte og ikke arbejder med opgaven – bl.a. fordi der ikke er nok lærerstøtte til den. Derfor har eleven fået en aftale om, at sker det, må han gerne gå på biblioteket og finde noget at læse i. Når klassen har vikarer, lærer han slet ikke noget og keder sig bravt.

Integration

Skolens opgave er at forberede de opvoksede generationer på at bidrage til at skabe og videreudvikle vores fælles samfund. Det gælder også børn som har forældre med baggrund i andre lande og andre kulturelle og religiøse sammenhænge end majoriteten. Der er gode erfaringer fra mange skoler rundt om i landet med at have særligt fokus på disse børn og deres særlige forudsætninger. Folkeskolen kan her spille en helt afgørende rolle i at påbegynde en god og gensidigt berigende integration.

Det handler fx om at støtte at børn af anden etnisk herkomst end dansk deltager i fødselsdage og andre sociale begivenheder, det handler om at sikre forståelse for og accept af ligestilling mellem kønnene, det handler om at børnene kommer til at opfatte sig selv som ligeværdige dele af det danske samfund og ser deres egen demokratiske deltagelse som både mulig, meningsfuld og nødvendig. Og det handler på et dybere plan om at give alle elever grundlag for en gensidig indlevelse i andre livserfaringer og livsperspektiver.

Alle Odenses skoler har elever med børn af anden etnisk herkomst end dansk. Der er brug for at alle skoler har voksne der har fokus på dette. På nogle skoler kan det være voksne som har det som en særlig opgave at holde fokus på dette område, og som oparbejder en særlig ekspertise i at støtte

integrationen. På andre skoler er der tale om at det er et perspektiv som alle lærere har.

Eksempler

På flere af Odenses skoler er der en stor gruppe elever med anden etnisk herkomst end dansk. Der er en stor overvægt af positive historier som viser alsidigheden i møder mellem mennesker. Men på disse skoler oplever man også at elever ikke får lov at deltage i børnefødselsdage, elever som giver udtryk for kønsdiskriminerende eller antidemokratiske holdninger, elever som tages ud af skolen og sættes i muslimske friskoler osv.

Der er ikke midler til at allokere lærerressurser til at fokusere på integrationsopgaven.

Elever med indlæringsproblemer

Kravene til hvad man skal kunne som elev, er langt højere i dag end for en generation siden. Der er ikke mange jobs til mennesker der ikke har basale færdigheder i sprog, læsning, skrivning, matematik og brug af digitale teknologier.

Nogle elever har problemer i forhold til specifikke dele af disse færdigheder. Fx kan de have svært ved at omsætte bogstaver til lyde, eller de kan have svært ved at holde styr på tallene og regne, eller de kan være børn af indvandrere og have brug for hjælp til at tilegne sig dansk som andetsprog.

Disse børn er for det meste i øvrigt helt normalt begavede og kan derfor fx forstå hvad de får læst op selv om de ikke selv kan læse; de kan følge med i fagene når de forstår hvad der bliver sagt, og de kan arbejde matematisk både i matematik, fysik og biologi, selv om de ikke er gode til at regne. Det er afgørende et sådanne elever på den ene side får hjælp til at læse, skrive og regne, fx med brug af teknologi, og på den anden side at de støttes i at træne eller finde alternative veje til selv at kunne lære at læse, skrive og regne, samt forstå og tale dansk. Hvis elever med problemer inden for et af disse områder ikke får hjælp, kan det betyde at de sættes i stå fagligt på alle

områder – selv om de sagtens ville have kunnet følge med. Der er nemlig belæg for at fokuserede indsatser kan hæve børns niveau så de kan blive i stand til at deltage.

Der er mange gode teknologiske løsninger til rådighed i dag, så mange elever kan læse uden selv at kunne omsætte bogstaver til lyd. Men for at de skal bruge disse teknologier optimalt, skal de udvikle gode strategier til at bruge dem hensigtsmæssigt når det giver mening.

I Odense er der enkelte læseklasser som samler elever fra flere skoler. Men det er langt fra nok, og det er kun et tilbud som er henvendt til de allerhårdst ramte ordblinde børn. På de andre skoler findes såkaldte læsevejledere, dvs. lærere der er uddannede til at få øje på og undervise børn med læsevanskeligheder, og matematikvejledere, som også er uddannede til at få øje på og støtte børn med særlige matematikvanskeligheder, ligesom der er en del lærere som har linjefag eller efteruddannelse i dansk som andetsprog.

Men på de fleste skoler er der mindre end en kvart stilling til disse funktioner. Så disse højt kvalificerede lærere indgår i den almindelige undervisning. Til glæde for de elever de selv underviser, men ikke for alle de andre.

Eksempler

På **Tingløkkeskolen** opleves udfordringer i forhold til forvaltningens tildeling af ressourcer. Hver gang der er 1044 undervisningstimer tildeles skolen en lærer, men en lærer kan kun læse 750 timer. Dermed er der en konstant underbudgettering i forhold til det reelle behov og det får konsekvenser på flere områder. I forhold til støttefunktionen betyder det at der med knap 800 elever på skolen er gennemsnitlig 40 lærertimer til rådighed per uge til støttefunktioner, hvilket på ingen måder imødekommer det reelle behov.

På **Rosengårdskolen** har læsevejledere, dansk som andetsprogs-vejledere, matematikvejledere ikke tid til at sparre med lærere til børn med faglige og sproglige vanskeligheder. Skolen har ikke økonomi til at etablere alle vejlederfunktioner i henhold til folkeskolereformen på grund af lærernes høje undervisningstimetale i den almene undervisning. Børn med sproglige vanskeligheder, læsevanskeligheder, regnevanskeligheder kan derfor kun få støtte i korte perioder.

Tilrettelæggelsesudfordringer

Skolereformen lægger op til en række nye måder at tilrettelægge undervisningen på. Målet er at eleverne skal opleve en mere meningsfuld, varieret og fagligt udfordrende undervisning. Nogle af initiativerne er:

- Understøttende undervisning, hvor lærerne kan tilrettelægge aktiviteter der understøtter og supplerer den faglige undervisning, fx tid til fordybelse, ture ud af skolen, arbejde med klassens sociale liv osv.
- Lektiecaféer eller studietid, som det kaldes mange steder, hvor eleverne kan få støtte til at fordybe og forberede sig til de næste dages undervisning
- Bevægelse, som skal styrke elevernes motivation, læring og sundhed.
- Den åbne skole, som betyder at skolerne i højere grad skal åbne sig over for det omgivende samfund ved at inddrage lokale idrætsforeninger, musik- og billedskoler, museer eller andre lokale foreninger. Samarbejdet skal bidrage til, at eleverne lærer mere og styrker deres kendskab til foreningsliv og samfund.

Alle disse initiativer er meget væsentlige skridt i den rigtige retning. Hvis de kan gennemføres. Men de kalder på kreativitet og opfindsomhed i tilrettelæggelsen af skoledagen. De inviterer til at der indimellem er flere lærere om den samme klasse, eller flere klasser som arbejder sammen. Hvis ikke der er fleksibilitet – og ikke mindst tid til at tilrettelægge disse spændende aktiviteter, så kan der meget let blive tale om at disse initiativer i stedet for at blive stedet hvor de nye kreative og nytænkende forsøg afprøves, bliver stedet hvor besparelserne lægges.

På flere Odenseskoler er der ikke råd til at have én lærer per klasse i alle timer. Derfor samles flere klasser i lektiehjælpstimerne og i den understøttende undervisning, eller der bruges pædagoger, uden at der er tid til at lærere og pædagoger kan samarbejde eller kommunikere om planlægningen.

Derved bliver den understøttende undervisning og lektiehjælpen til ringere udgaver af den gamle undervisning, og åbenheden mod det omgivende samfund, forbliver en ide på et papir.

Vi kan under de nuværende forhold ikke leve op til skolereformens krav om en varieret skoledag med åbenhed over for det omgivende samfund.

Eksempler

På **Tingløggeskolen** betyder manglen på resurser til lærertimer at det ikke er muligt at planlægge med en lærer til hver klasse på årgangen til studietimerne. Det betyder at der er en normering på 2 lærere til 62-68 elever i studietimerne. Erfaringer fra sidste skoleår viser, at det ikke imødekommer det behov eleverne har for vejledning og hjælp til deres studier. Eleverne mangler

studiemetodiske kompetencer og teknikker, hvilket skolen også gerne vil sætte fokus på i disse lektioner, men det lader sig ikke gøre grundet den lave bemanning.

Skolen står i den situation at hvis der planlægges med en underviser til hver klasse i studietimerne, altså 3 lærere til 62-68 elever, kan der ikke opretholdes et anstændigt antal støttetimer til eleverne i børneskolen – der skal vælges!

På **Skt. Klemensskolen** opleves lignende problemer.

På **Rosengårdskolen** betyder de få resurser at der ikke er penge til at have en voksen per klasse i de understøttende timer, der ellers netop skulle være timer hvor der foregår anderledes, spændende og fagligt nytænkende aktiviteter.

Der kan ikke udbydes målrettede tilbud til børn med faglige udfordringer eller med særlige evner, fx højt begavede børn.

Med den meget pressede hverdag for lærerne kan de meget sjældent afsætte tid til at samarbejde med det omgivende samfund, fx klubber, foreninger eller virksomheder. Og lærerne har rigeligt at gøre med at forberede den snævert faglige undervisning.

Der er desuden ikke midler til at lave anderledes undervisning der kræver ture ud af huset. Fx er der ikke råd til busture, ikke råd til adgang til aktiviteter, ikke råd til vikar for en lærer der er med en klasse ude af huset.

Undervisningsmiljø

Den nye skolereform lægger op til, at omgivelserne skal tilpasses de nye undervisningsformer.

Moderne undervisning vil nogle gange foregå som samtaler på klassen og forelæsninger, andre gange vil eleverne arbejde undersøgende og selvstændigt i små grupper i

åbne miljøer. Måske vil eleverne vise deres produkter for andre klasser i store fællesrum, eller eleverne vil sidde i møde om deres projekt, eller også er der behov for, at elever vil sidde alene og fordybe sig i stille omgivelser.

Hvis man går til nogle af de mere progressive kommuner, vil man finde skoler som er ny- og ombyggede så de egner sig til disse typer undervisning. Men sådan en undervisning er der ikke mange Odenseskoler, der er klar til.

Eksempler

På **Vestre Skole** og **Åløkkeskolen** er mangler der i høj grad midler til udvikling af læringsmiljøer, fx i forhold til nye fag, bevægelse og ikke mindst it-udstyr og fagmaterialer.

Rosengårdskolen er godt 40 år gammel. Den var velholdt indtil for få år siden. Men kommunen har overtaget ansvaret for vedligeholdelse og underprioriterer det. Miljøet i klasserne er for nedadgående, og der er ikke råd til de forbedringer af undervisningsmiljøet som skolen ønsker at gennemføre. Møbler bliver slidt gennem daglig brug. Der er nu klasser hvor skolen ikke kan tilbyde stole og borde der passer til elevernes størrelse.

På **Agedrup Skole** levner de fysiske rammer ikke muligheder for nye samarbejder eller differentiering, da vi udelukkende råder over traditionelle klasselokaler samt slå-ned-borde på gangene (hvor lyset er langt under arbejdsmiljølovgivningens krav). Det er altså meget svært at arbejde på tværs i projekter, i mindre grupper eller i stille-zoner. Desuden er de eneste møbler, vi har, gamle borde og stole, der ikke indbyder til kreativitet og udforskning.

Vikarudfordringer

I princippet er det ikke nødvendigt med et vikarbudget af noget særligt omfang. På nogle af de mere nytænkende skoler i landet er det lykkedes at klare sig helt uden. Her har et team af lærere ansvaret for undervisningen på årgangen eller på hele trinnet. Skolens lærere omrokerer timer og træder til når der er behov. Derved får eleverne kvalificeret undervisning i alle timer. Det kræver naturligvis at tilrettelæggelsen af lærernes tid er fleksibel, og at der i alle moduler er et antal lærere som har fx forberedelsestid der kan flyttes til andre tidspunkter. Sådan er det ikke i Odense.

I disse år er der ekstra brug for at erstatte lærere med vikarer eller andre lærere. Skolereformen kræver mange nye kompetencer, og det er et mål at 50% af al undervisning i 2020 læses af linjefagsuddannede lærere. Denne gode intention betyder at mange lærere er på kursus.

Samtidig har lærerne fået mulighed for at holde 6. ferieuge. Lærere bliver syge. De har barnets første og anden sygedag, de har seniordage, de mødes med kolleger fra kommunen om børn med særlige udfordringer osv. Imens er timepuljen for deres kolleger fyldt helt op, så der er sjældent nogen der lige kan træde til og overtage timen eller læse et andet fag.

Til gengæld er vikarbudgettet beskåret meget kraftigt. Fra 28 millioner i 2011 til 20 millioner i 2015, og forventet helt ned til 9 millioner i 2016.

Det betyder, at der langt fra er resurser nok til at sætte en vikar på i alle de timer, hvor en lærer er væk. Det løses ved, at de ældre elever "sidder alene", at de små elever deles om en lærer med en anden klasse, og at der indimellem er en lærerstuderende eller en nyudsprunget student til at tage sig af børnene.

Vikarerne får naturligvis vikarsedler, som beskriver hvad der skal ske. Men de har sjældent de faglige og didaktiske forudsætninger for at varetage undervisningen kvalificeret, de er kun nødtørftigt forberedt, og de kvalificeres ikke i deres arbejde. Vikartimer bliver derfor næsten udelukkende opbevaring eller udendørs fri leg.

Eksempler

På **Sanderumskolen** er vikarbudgettet alt for lavt i forhold til behovet for vikarer, hvilket betyder, at faste lærere må bruge deres forberedelsestid på at vikariere. Det er i sig selv katastrofalt for kvaliteten i deres forberedelse, og det udgør et enormt pres for den enkelte lærer. Derudover er det især i perioder med meget sygdom vanskeligt overhovedet at få fat i (kvalificerede) vikarer, hvilket for nogle klasser betyder, at de mister mange ugers undervisning på et år i vigtige fag som f.eks. dansk eller matematik.

På **Vestre Skole** og **Åløkkeskolen** er vikarbudgettet beskåret igen i år. Derfor vil det blive meget vanskeligt at have råd til vikardækning i perioder af året.

På **Skt. Klemensskolen** opleves meget store problemer med at få råd til vikarer.

På **Rosengårdskolen** arbejder ungemiljøets elever selv i nogle timer eller sendes hjem i sidste lektion (i nogle tilfælde allerede fra kl. 12), studietid samt i den understøttende undervisning.

På **Ejerslykkeskolen** oplever man, at der tages ressourcer fra 'Dansk som andetsprog' og specialundervisning for at dække behovet for vikarer. Endvidere bruges skolepædagogerne som vikar i undervisningen 0.-3. klasse. Dette har afgørende indflydelse på kvaliteten af det inkluderende læringsmiljø og skaber ikke de bedste betingelser for alle elevers læring.

Entreprenørskab

I de nye Forenklede Fælles Mål er tre tværgående perspektiver beskrevet som noget der skal medtænkes i alle fag og i hele skolens virke. Det ene af disse er innovation- og entreprenørskab. Ikke i en snæver merkantil betydning, men som en tilgang til udfordringer og opgaver på alle livets områder. Dette er en af de mest spændende og fremtidsrettede nyskabelser i de nye Fælles Mål.

Innovation og entreprenørskab nødvendiggør varierede og praksisorienterede undervisningsformer, hvor der er fokus på elevernes kompetencer til at skabe, udvikle og handle. Innovation og entreprenørskab lægger vægt på elevernes proces og evner til at organisere, kommunikere og samarbejde. Eleverne skal arbejde med innovation og entreprenørskab som en del af den faglige undervisning og som proces- og projektforbøb på tværs af fag.

Nogle af Odenses skoler har arbejdet med entreprenørskab gennem de senere år, fx på særlige linjer. Der er tale om meget spændende forsøg med at omlægge undervisningen fra mere traditionel lærerformidlende

undervisning hvor eleverne løser løsevne opgaver, mod virkelighedsnær, problemløsende og derfor engagerende undervisning. Alle Odenses skoler har nu denne opgave.

Men det kræver både udvikling af lærernes kompetencer og ikke mindst kreative, nyskabende omlægninger af undervisningens organisering og af lærernes tid. Det er der desværre bare ikke tid til.

Eksempler

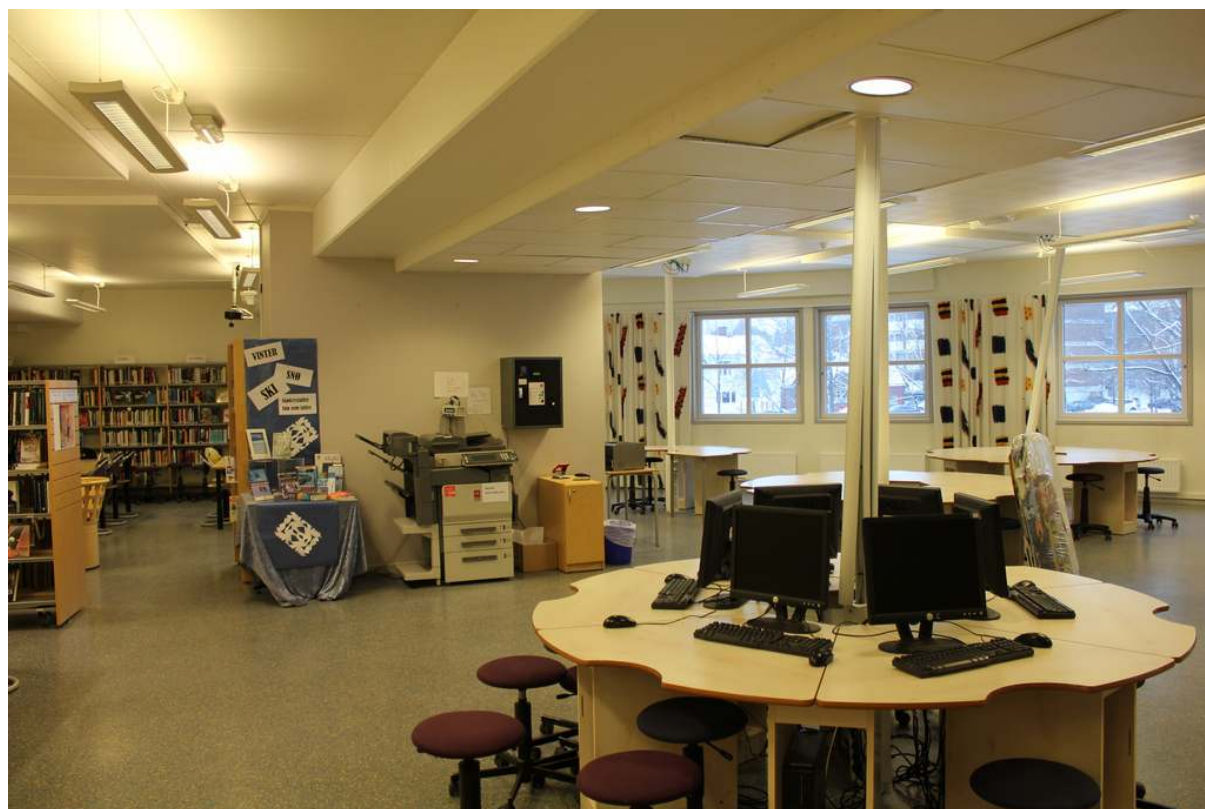
På **Agedrup Skole** er der store trafikale problemer, især om morgenen og om eftermiddagen. Disse skyldes både dårlige parkeringsforhold og uhensigtsmæssig adfærd. Skolens 8. klasser har i den forbindelse gennemført et projekt i samarbejde med forskellige samarbejdspartnere, hvor de har forsøgt at identificere problemerne og finde på kreative løsninger. De er lykkedes med at lave en rigtig god prototype (for ganske få midler), som afhjælper flere af de væsentlige problemer, som nu skal gøres til virkelighed. Det er et godt eksempel på, at skolerne (medarbejdere, elever og forældre) ofte selv kan finde på innovative løsninger - problemet er dog igen tid og ressourcer. Hvis sådanne forløb skal tænkes ind i et nyt fag som f.eks. design eller projektforløb kræver det, at lærerne får tildelt timer, som er dedikeret udvikling og samarbejde mellem forskellige parter. Der skal afsættes midler til innovation - både ift. planlægning og gennemførelse.

Læringscenterets nye rolle

Engang havde skolerne et skolebibliotek hvor eleverne kunne høre om, læse og låne bøger. I dag kaldes det i bekendtgørelsen et pædagogisk læringscenter, og det skal udfylde mange flere opgaver.

Det pædagogiske læringscenter skal være med til at fremme læring og trivsel hos eleverne og understøtte og inspirere lærerne i forhold til læreprocesser og læringsresultater. Arbejdet skal bygge på en evidens- og forskningsinformeret tilgang til læring, trivsel og evaluering. Desuden skal det pædagogiske læringscenter understøtte kulturformidling med, for og af børn.

Medarbejderne på det pædagogiske læringscenter skal indgå i samarbejde med lærerne om at planlægge, gennemføre og evaluere undervisning på baggrund af Fælles Mål, og de skal håndtere og formidle tilgængelige læringsressurser. I dag er dette ikke blot bøger, men også e-bøger, digitalt udstyr, så som computere og tablets, video- og fotokameraer, lydoptagere og mikrofoner, digitale læremidler, fx forlags læringsportaler og læringsplatforme, gratis ressourcer på nettet og apps, og viden om og adgang til teatre, museer og andre udbydere af materialer til undervisning og læring.

Læringscentret skal med andre ord udvikle sig til skolens kompetenceudviklingscenter for både elever og medarbejdere. Det er en god og gennemtænkt vision. Hvis altså der er resurser til at løse opgaven. På nogle af de odenseanske skoler er bevægelsen i gang, på nogen endda nået langt, mens den på andre skal til at starte. Men på alle skolerne er der tale om alt for store opgaver til alt for få resurser.

Eksempler

På **Rosengårdskolen** besluttede man at anvende de midler der blev tilbageført til skolerne fra lockouten af lærerne i 2013, til at omdanne biblioteket til et læringscenter. I dag er læringscentret et sted hvor elever kan sidde og arbejde på deres opgaver, hvor de får kurser i søgning og brug af it, hvor lærerne kan hente faglig inspiration, og hvor der laves analyser og strategier for indkøb af undervisningsmaterialer.

Generelt er det uhyre vanskeligt for skolerne at leve op til bekendtgørelse om folkeskolens pædagogiske læringscentre, da der ikke er afsat midler i tildeling af midler til denne opgave. På **Agedrup Skole** må ressourcerne til bemanning og udvikling af det traditionelle skolebibliotek til læringscenter derfor tages fra lønbudgettet, hvor økonomien i forvejen er meget presset.

Afsluttende opfordringer

Med denne kvalitetsrapport håber vi at have vist hvordan der ikke er tale om små ubetydelige problemer med Odenses skoler. Der er tale om virkelig dybtliggende og alvorlige udfordringer som bunder i at Odense igennem de senere år har nedprioriteret skolerne på en måde der ikke før er set.

Odense Kommune har skåret budgettet kraftigt over de senere år – samtidig med at opgaverne til skolerne er steget både på grund af skolereformen, inklusionsmålsætningerne – og den almene udvikling af samfundsopgaver som skolerne forventes at løse. Odenses skoler har væsentligt færre midler at skabe ordentlige forhold for end skolerne i sammenlignelige byer.

Hvis vi skal vende skuden, er der alvorligt brug for tilførsel af midler. Varige midler og rigelige midler. Prisen for at undlade bliver langt større end prisen for at investere i området nu.